List 43. Tečaj XLII.

NOVICE
gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 22. oktobra 1884.

Obseg: Korist sadnega drevja z ozirom na zboljšanje klimatično-zdravstvenih razmer v kraji. — Izkaz obdarovanih razstavljavcev na kmetijski razstavi v Krškem. (Dalje.) — Navod k umetni riboreji. — Deželni zbor kranjski. — Uradno pojasnilo o učnem jeziku v naših ljudskih šolah. — Nos (povest). — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Korist sadnega drevja z ozirom na zboljšanje klimatično-zdravstvenih razmer v kraji.

Spisal M. Rant.

O tej prevažni zadevi vsaj, kar je meni znano, se je po naših slovenskih listih še prav malo razpravljalo. Naj mi bode toraj dovoljeno, v tem oziru nekoliko besedic spregovoriti, ter korist prevažne sadjereje tudi od te strani nekoliko pojasniti. Priprosto ljudstvo na deželi korist sadnega drevja gledé zboljšanja klimatičnih in klimatično-zdravstvenih razmer v kraju še sploh in popolno prezira, ker ta ni ravno tako očividna, nego je ona produktivna, katera je domačemu sadjerejcu v delež, kedar mu sadno drevje obilno okusnega sadja za dom in prodajo obrodi. Ali tudi ta druga korist sadnega drevja, katera nam je slednje leto v delež, more se z ono materijalno popolno enačiti. Čeravno sadno drevje ni prvi in temeljni pogoj za obstanek ljudstva v kraji, vendar-le izredno veliko pripomore k temu, da je kraj za bivanje njegovih prebivalcev ugodnejši, milejši in zdravejši. Najboljše spričevalo in znak prave zavednosti in napredka prebivalcev v umnem kmetijstvu v kraju so obilni nasadi pravilno oskrbovanega sadnega drevja. Kjer je sadjereja izgledna in pravilna, v redu in napredovanji so tudi druge kmetijske stroke. Rad nasaja kmetič nekoliko sadnih dreves okolo svojega bivališča, če to ravno uže ne zavoljo sadnega pridelka in lesá, pa gotovo zavoljo dobrodejnega zavetja, kakoršnega se v s sadnim drevjem obdanem bivališči ob vsakoršnih elementarnih silah razveljuje. Sadno drevje brani tako bivališče ob poletnem času sè svojo blagodejno senco pred prehudo solnčno vročino, a ob času viharnih pišev in razdevajočih vetrov pa pred njihovo vničujočo močjo ter mu prihrani marsikakih sicer neizogibnih — več ali manj občutnih — stroškov. Enako koristno in dobrodejno uslugo rodi in donaša obilna množica sadnega drevja pa tudi celim krajem in obširnim okolicam; taki kraji obvarovani so po sadnem drevji pred mnogimi nezgodami in so poleg tega tudi veliko rodovitnejši, nego so vsakega drevja proste goljave.

Brezbrojne skušnje so nam najboljši dokaz in dejansko potrdilo, da so oni — drevja prazni in goli kraji v vsakem obziru veliko nerodovitnejši, pustejši in dolgočasnejši, nego so oni z raznim drevjem dobro in obilno nasajeni. Zakaj vse to, ni ravno težko dopovedati in tudi ne težavno razumeti. — V drevja golih in praznih krajih poletna vročina huje pritiska in razni vetrovi silneje brijó. ker jim ni nikakoršnega zadržka, nikakoršnih opovir in zajezila, ker brez tega je njihov vpliv prost in direkten, toraj tudi dostakratov osodepoln in vničljiv.

Sadno in drugo drevje pa te, tako neljube in vspešnemu razvoju drugega rastlinstva neugodne okoliščine in škodljiva vpljivanja nekako blagodejno omili, zmanjša in za pravi vspeh oblaži. Drevje toraj zadržuje vetrovom in solncu prehudi in naravnostni vpliv na rastlinsko življenje, katero more pod preobilnim in direktnim pritiskom obeh prezgodaj prenehati; pije dalje s svojimi dolgimi korenikami iz globine zemlje veliko množino vode, katero s svojim obsežnim listnatim vencem ali krono zopet izpuhteva, s čemur ozračje v takem kraji vedno nekako dobrodejno vlažno ostane. Koristnemu vpljivu drevja na ozračje v kraju pripisovati je tudi to, da so v takih krajih vremenske spremembe bolj redne, bolj točne, ne presilne ter da jim pomanjkanja potrebnega, rodovitnega in koristnega dežja ob letnem času preveč trpeti ni; tu vrsté se bolj sporedno rose in megle, kar vse zemeljno skorijo s potrebno vlago preskrbljuje ter njeno rodovitnost izdatno pospešuje. Kjer je dosta raznega drevja, tam se tudi zemlja ob mrzlih nočéh ne prehitro, nego le polagoma ohlaja, kar marsikatere sadeže pred naglim in prehitrim poginom obvaruje.

Ravno drevje vzdržuje naravno gospodarstvo (naravne spremembe) v kraju v tako imenovanem ravnotežji, ker se pod njegovim vplivom nobena naravna sprememba prehitro in brez zadržkov naravnost izvršiti ne more. Mirni tok zraka ne more se naenkrat v pogubni vihar pretvoriti; iz prehudega mraza ne neutegoma neznosna vročina, a iz te tudi ne vničevalni mraz — škodljivo vse vegetacijskemu in živalskemu življenji — meni nič, tebi nič, nastati. Med vsemi temi klimatičnimi spremembami zmerni posredovalec v kraji je obilno številno sadno in drugo drevje.

(Konec prihodnjič.)

Izkaz obdarovanih razstavljavcev na kmetijski razstavi v Krškem.

(Dalje.)

8. Čast. gosp. dekan Aleš v Semiču nas je kaj razveselil s svojimi pridelki. Dolgo je razsojevalni odbor premišljeval, ali ne bi temu izložniku pripadalo prvo darilo za razstavljeno izvrstno vino rislec in rulandec. On sam piše razstavnemu odboru sledeče:

„Podpisani je poslal v razstavo nekoliko vina in grozdja iz svojega vinograda, v katerem so zasajene domače trte, največ jih je pa izvinorejske šole na Slapu, katere je dobil pred tremi, štirimi in petimi leti.

Zemlja je ilovata. Vinograd meri dva orala; povprečni letni donesek je 70 do 80 avstrijskih vedrov.

Belo vino se prideluje iz beline, lipovke, podbela, ovnjaka, zelenike, belega moškata in kraljevine.

Črnina se dobi iz drobne in debele črnine, burgundeca, katerim se pridene nekoliko ružice.

Vinograd leži v Semiški Gori pri nizkem.

Krompirjevo seme je došlo lansko leto od Neumanna iz Leutersdorfa v Saksoniji.

Med vsemi vrstami se je najbolje obnesel „Queen of the Valey“. Njiva, na kateri je bilo posajenega pol mernika semena, meri 25 □ sežnjev, zemlja je precej dobra in črna in srednje gnojena, pa se ga je nakopalo 8 mernikov. „Champion“ in „Imperator“ sta se srednje obnesla, pa sta jako dobrega okusa. „Magnum bonum“ je pa jako dobro ostal.

Sliv ali češpelj se je na farovškem vrtu pridelalo 220 mernikov, iz katerih so se napravile prunele, ki se v Gorico po 40 do 50 gold. metrični cent prodajo. Sveže češplje pa se prodajajo po 60 kr. mernik.

Nekoliko se jih pa nasušilo.

Razstavljene pridelke, kolikor jih je, prepustim z zaboji vred slavnemu razstavnemu odboru.

Tudi razstavljavec Janez Šusteršič prepušča razstavljeno sadje odboru.

Šusteršič je nasušil 12 metričnih centov češpelj in prodaja metrični cent po 14 gold. v Semiču.

Slivovke bode nažgal en hektoliter; liter po 50 krajcarjev.

Vse te češplje je pridelal na svojem vrtu.

„Funtnih“ jabolk je dobil na enem drevesu $2\frac{1}{2}$ hektolitra; hektoliter se prodá tukaj za 1 gld. 80 kr. „Voščck“ je dobil na treh mladih drevesih tri hektolitre.

Zimskih hrušek je dobil na dveh mladih drevescih dva hektolitra; hektoliter se prodá za 2 gold. 50 kr.

Za grozdje se še opomni, da je bilo za razstavo trgano 23. t. m., torej ni moglo dozoreti. Prava trgatev se bode pričela še le 6. oktobra ali še pozneje.“

Če je kdo zaslužil bronasto svetinjo, je gotovo čast. g. Aleš prvi.

9. Med žlahtnimi vini se je odlikovala mnogobrojna zbirka vin iz krupske grajščine pri Metliki (g. barona Apfaltrerna). Vsa vina so bila dobra, a krona iz te zbirke je bilo vino iz laškega risleca. Zato je pripadla temu razstavljavcu tudi bronasta svetinja.

10. Med žlahtnimi črnimi vini je bilo najžlahtnejše vino burgundsko gosp. barona Berga v Mokronogu. Zato je dobil od razsojevalnega odbora prvo darilo tega oddelka: bronasto medalijo. Grajščina mokronoška, lastnina tega izglednega kmetovalca, je v obče veliko reči izložila: žita, sadja, zelenjav itd. Enako tudi mokronoška kmetijska podružnica, kjer je g. baron Berg načelnik. Pod skupnim imenom te podružnice je razstavilo veliko kmetov, župnikov in učiteljev. Grajščina mokronoška je razstavila tudi vse načrte, po katerih popravlja svoje travnike, suši in namaka. Te načrte je izdelal štajarski trav niški inženir Possek. Načrti predstavljajo travnike pri pristavi Zagorici v občinah Pijavce pri Mokronogu. Travnik Golovca je 50 oralov velik, travnik Škofija pa 16 oralov. Od prvega travnika se je zboljšalo 45, od druzega vseh 16 oral, torej skupaj 61 oralov.

Delo sušenja in namakanja se je pričelo l. 1882., deloma po pogodbi. Pred zboljšanjem ni kar nič ali silno malo trave rastlo na teh travnikih.

Po nekod so bili travniki čisto suhi, drugod pa prenamočeni, rastla je slaba in kisla trava. Poprek se poprej na leto ni več pridelalo kakor 13 metričnih centov na enem oralu, namreč sena in otave.

Pa se poprej tudi ničesar ni storilo za zboljšanje travnikov. Zaradi tega pa je sklenila grajščina, travnike po nekod sušiti, po drugod namakati. Vodstvo za to delo se je izročilo omenjenemu gosp. inženirju. Na travniku Galovcu se je na 25 oralih po cevih voda odpeljala, a na vseh 45 oralih pa napeljala. Napravile so se zatvornice na 8 načinov.

Zoper Mirno, ki večkrat preplavi, se je napravil jez in velika zatvornica. Iz rezanega kamna in cementa se je 10 zatvornic naredilo. Za napeljavanje vode je skupno 60 manjših hrastovih zatvornic. Voda se napeljava iz Jeseniškega potoka, in sicer po posebnem zidanem kanalu.

Na drugem travniku (Škofija) se je vseh 16 oralov popravilo in delo se nadaljuje še na travnikih pri drugi pristavi (Hauptthal) in bode se v bodočem letu dokončalo.

Vsega skup se je toraj 76 oral travnikov popravilo. Stroški za drenažo znašajo za eno oralo 43 gl., za napeljevanje vode, za jezove in planiranje pa 42 gold., skupno torej 85 gold. za eno oralo. Kolikor se pa preračuniti more, bode se v bodočih letih 25 do 30 metr. centov sena in otave na enem oralu pridelalo, torej 12 do 17 metr. centov več. Ako se računi metr. cent na 2 gold., tedaj bi bil letni donesek za kacih 30 gold. na enem oralu večji nego sedaj.

Iz tega se razvidi na eni strani, koliko se trudi mokronoška grajščina, da poboljša sebi v korist in drugim v izgled svoje travnike, na drugi strani pa, da se ne vstraši nobenih sredstev, kedar gre za zboljšanje naše kmetije, od katere bodo pravi dobiček še le potomci prav spoznavali in uživali.

Gosp. baron Berg zasluži torej vse priznanje.

(Konec prihodnjič.)

Navod k umetni riboreji.

Ker se bliža čas, začetka prve in najvažnejše dobe umetne reje postrv, zdi se nam umestno, da opozorimo vse one, kateri nameravajo pričeti riborejo na sledeče:

Priprave.

Kdor ima blizo svojega stanovanja čisto, tudi po zimi odprto studenčno vodo, od + 4 do 7° R. zamore poskusiti z umetno rejo postrv, lipanov, sulcev i. dr. rib enake vrste. Pri dotični vodi se pa mora prirediti primerni tok, kateri ima padec od 3 po 4 palcev na 20 čevljev.

Za orodje se potrebuje:

1. Nekoliko lončenih valilnih koritcev, ki so en čevelj široki, 4 palce visoki, krog in krog luknjasti, kakor rešeto, Luknjice naj bodo tolike, da gre skozi nje pletiča igla srednje velikosti. Taka koritca se tudi iz kositarja izdelujejo;

2. Kleščice, s katerimi se izjemljejo bolna jajčka.

3. Lesen hramiček, toliko dolg, da se va-nj postavijo, koliko da se komu poljubi, valilni koritci ali posamezno, ali po dva in dva. Tak hramičeč mora imeti odprtino za dotok in odtok vode s tanko mrežico iz medenega drata, in pokrov za zapor. Prikladno je tudi, da se vloži v tak hramiček rešetka (rost) iz leptovja, katero plavajočo vzdržujeta dva neprodušna cilindra; na taki rešetki ostanejo korita vedno v eni in tisti višini vode.

Kdor si hoče omisliti dobre valilne aparate, naj jih naroči pri trgovcu gosp. Karolu Karingerji v Ljubljani, kateri tudi natančno vsacega poduči, kako se rabijo aparati.

Oplodenje jajčkov.

Ribja jajčka se umetno oplodi na ta način: Malo pred drstenjem, pri postrvah tedaj od meseca oktobra do januarija naj riborejec shrani ribe v dobrem hramičku ali pa v malem ribniku, iz katerega se lahko vsak čas vjamejo. Včasih se poskusi, če postrvi, ako se jih nekoliko pritisne na trebuhu, ne spuščajo iker ali mleka. Ako se to zgodi, napolni se skledica $1\frac{1}{2}$ palca visoko z vodo, v kateri je postrv živela, vzame se ena ikrnica iz hramička ali ribnika, ter se na lahkoma po trebuhu proti repu gladi in stiska, da spusti ikre, in koj potem, najdalje v eni minuti se osmuče isto tako mlečnjak, na kar se vse s prsti prav lahno premeša in se nekoliko minut potem na miru pusti. Ako je več oseb pri tem delu, se lahko mlečnjaki in ikrnice ob enem osmučejo, če se ima mnogo rib, naj bode pripravljenih več z vodo napolnjenih skledic. En mlečnjak služi za več ikrnic, ter se čez nekoliko dni zopet lahko rabi. Koristno je, da se pred oplodenjem ikrnice in mlečnjaki ločeni v vodah hranijo.

Če so ribe nad 4 funte težke, olajša se osmučenje, ako se z jermenom 1" širokosti iz mehkega usnja napravi zanjka, s katero se opaše riba pod prsno plavuto, ribja glava drži naj se kviško.

Če se mora močno pritiskati, da pridejo ikre ali mleko na dan, če se prikaže kri ali pa če se držijo jajčka še v kepah, je znamenje, da še niso zrela, v tem slučaji naj se dene riba zopet v hramiček nazaj; če se pa prikaže gnojna tekočina s praznimi jajčnimi kožicami in ovenelimi jajčki, so ikre nerabljive.

Ko so ikre na navedeni način oplodene, priredé se valilni koriti, njih dno se posuje $\frac{1}{2}$ palca visoko s čisto izmitim prodnim peskom, in potem se vložé v valilni hramiček tako globoko, da za $\frac{1}{4}$" visoko iz vode stojé. Na to se strese kacih 6 žlic iker previdno v korito, in sicer tako, da ne ležijo ena nad drugo, na kar se pokrijejo s pokrovom.

Gojitev oplodenih iker.

Vsak dan je treba paziti:

1. Da so luknjice pri koritih odprte, da je voda vedno čista, in da prosto skozi teče;

2. s kleščami (pinceto) se odstrani nemudoma vsako bolno jajce, katero se spozna po kredobeli barvi; isto tako se mora odstraniti vsakatera tuja živalica in ona sivobela kosmina, katera se drži okrog bolnih iker;

3. ikre je treba varovati pred njim sovražnimi živalicami, iste so:

a) povodna miš,
b) pastaričica (tica),
c) povodni kos,
d) vodna kura (liska), kakor tudi
e) pred radovednim človekom.

4. Skrbeti se mora, da so korita varna pred naglim nalivom in pred prenizko višino vode.

Gojitev mladih ribic.

Postrvi proderó navadno v 7 tednih jajčkino lupino, in potrebujejo posebnega varstva.

Dokler ne izgubé ribice popčnih mehurčkov, hranijo se še v koriticih, in paziti je, da je vedno prost dotok čiste vode. — Še boljše se ohrani zaplod v lesenem hramčeku, v katerem sti za dotok in odtok dve mreži iz medenega drata (čvežna), in v katerem je dno posipano s čisto izmitim prodecom.

Piče ne potrebujejo mladiči, dokler ne izgubé popčnega mehurčka. Paziti se pa mora na njih sovražnike, ki so:

1. Mrčesna ličinka, to je, črviček, kateri v svoji, iz malih kamničkov ali lesenih koščekov izdelani hišici v dnu vode okoli lazi, in mlade ribice pokončuje in sné. Ta mrčes se odstrani s pinceto (kleščami);

2. nek večji, popolnem izrastli povodni mrčes;

3. vse uže prej omenjene živali, pred vsem pa je treba odstraniti postrvam jako nevarnega povodnega kosa;

4. nikakor se ne sme puščati blizo ribice druzega plemena, ker pojedó mlade ribice;

5. hram, v katerem so mlade ribice, se postavi tako, da je višina vode v njem vedno enaka.

Izpuščenje rib v proste vode.

Ko so mlade ribice povžile redilno snov popčnega mehurčka, se smejo izpustiti v prosto vodo. Izbrati se pa morajo plitvi kraji, v katere ne pridejo velike ribe, in še v tacih mestih je treba vlagati kamenje, dile in drevje, pod katerimi se skrije mladi zarod pred nevarnim sovražnikom. Kdor pa hoče mladino še dalje pod svojim nadzorstvom gojiti, bodi-si v valilnici ali v odprtem ribniku, ta naj skrbi, da dobijo ribice 8- do 12krat na dan hrano.

Za pičo služijo nastrgana jetra, možgane, drobno sekljane gliste (črviči) in odpadki mesa iz kuhinje.

Varovati je ribice pred tatovi, vidrami in vsemi uže prej navedenimi sovražniki ter se mora vedno paziti, da je dotok in odtok vode v redu.

Odbor ribiškega društva.

Deželni zbor kranjski.

11. seja dné 14. oktobra.

Po prečitanji in odobrenji zapisnika slednje seje prečita poslanec Klun naslednje sklepe 10. tajne seje:

1. Odpustitev bivših uradnikov prisilne delavnice Kuniberta Drenika in Janeza Kozjeka in podelitev miloščine 40 gold. za Frančiško Drenik v mesecu aprilu 1884. se vzame na znanje.

2. Trem otrokom Kuniberta Drenika: Frančiški, Frideriku in Alojziji — se za tri leta, pričenši s 1. dnem oktobrom 1884. iz zaklada posilne delavnice podeli miloščina po 50 gold., ki se naj izplačuje njihovi materi Frančiški Drenik.

3. Deželni odbor se pooblaščuje, nastaviti odpuščenega uradnika Ivana Kozjeka kot uradnika „extra statum“ proti povrnitvi škode, za katero on solidarno s Kunibertom Drenikom jamči in katera naj se potem prevzame na deželni zaklad.

4. Vodji gosp. Rihardu Dolencu na slapski šoli se stalna plača začenší s 1. januarijem 1885. l. poviša za

200 gold. na leto in se mu pusti njegova dosedanja osebna doklada.

5. Deželni odbor se pooblasti, da v imenu deželnega zbora izvrši prezentacijo z dnem 26. septembra 1884. po ljubljanskem konzistoriji razpisanega Wollwitz-Flachenfeldovega kanonikata po določilih zdaj merodajnega ustanovnega pisma Wollwitzevega.

6. a) Račun o stroških, zadevajočih deželno slavnost l. 1883. se vzame na znanje, in se potrdi skupni znesek stroškov 65.976 gold. 53½ kr.;

b) deželnemu odboru se naroča, da razdeli in zaračuni stroške za obnovitev posameznih deželnih poslopij v dotičnih računskih sklepih za leto 1884.;

c) deželnemu odboru se naroča, porabiti za razstavo napravljeno opravo v novem muzeji in jo tedaj izročiti vodstvu muzeja.

Nekatere došle peticije izročijo se raznim odsekom.

Poslanec Murnik poroča v imenu deželnega odbora gledé dovoljenja nekaterih občinskih priklad in predlaga:

I. Občini Koprivnik, okraja kočevskega, dovoli se za l. 1884. razen ji uže od deželnega odbora dovoljene 25% priklade še 50% priklada na vse neposrednje davke z izrednim nakladom vred, dalje za 1885. leto 75% priklada na vse neposrednje davke z izrednim nakladom vred.

II. Občini Češnovec, okraja črnomeljskega, dovoli se za leto 1884. razen uže od deželnega odbora dovoljene 50% priklade še 8% priklada na vse neposrednje davke z izrednim nakladom vred.

Se dovoli.

Poslanec dr. Poklukar poroča ustno v imenu finančnega odseka o proračunu slapske šole za 1885. leto.

Potrebščine bodo znašale	7916 gold.
zaklada je	6110 „
toraj primanjkljeja .	1806 gold.

kateri se bode moral pokriti iz deželnega zaklada.

Proračun se potrdi.

Dalje se vzprejme naslednji predlog gospodarskega odseka:

„Deželnemu odboru se naroča, da predloži prošnje visokemu c. kr. skupnemu ministerstvu in obema zbornicama državnega zbora, da bi se izdala postava, s katero bi se uredile deželne in občinske priklade od državnih železnic v zmislu enake resolucije drugih deželnih zborov.

Poslanec Detela poroča ustno v imenu gospodarskega odseka o ustanovitvi vinarske in sadjarske šole na Dolenjskem ter predlaga:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Na Dolenjskem se ustanovi vinarska in sadjarska šola s programom in statuti vinarske in sadjarske šole na Slapu.

2. Deželnemu odboru se naroča:

a) da poišče z izvedenci za ta namen pripravno posestvo ter da se prične za to pogajati, da bi se dotično posestvo ali kupilo ali v najem vzelo;

b) da naprosi visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo za pripraven donesek iz državnega zaklada za ustanovitev in vzdržavanje te šole;

c) da o vspehu tega svojega naloga deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji poroča in določen nasvèt stavi gledé nakupa, eventualno najema šolskim namenom primernega posestva.

3. Ko se ustanovi vinarska in sadjarska šola na Dolenjskem, ima slapska vinarska in sadjarska šola nehati, ves njen inventar je porabiti za novo osnovano šolo na Dolenjskem, kamor je premestiti učno in pomočno osebje s Slapa.

4. Deželni odbor se pooblaščuje, pogajati se z lastnikom slapske grajščine, gosp. grofom Karolom Lanthierijem, zastran tega, da bi ostalo na Slapu vzgledno gospodarstvo s praktičnim podučevanjem o vino- in sadjereji.“

(Konec prih.)

Uradno pojasnilo o učnem jeziku v naših ljudskih šolah.

Odgovor gosp, dež. predsednika na interpelacijo gospodov dež. poslancev Obreze in tovarišev zaradi učnega jezika na mestnih ljudskih šolah.

Visoki deželni zbor!

V seji visokega deželnega zbora 1. oktobra so gospodje deželni poslanci Adolf Obreza in tovariši vložili interpelacijo, v kateri so stavili do c. k. vlade sledeča vprašanja:

1. Je li res, da se je sklep mestnega zastopa ljubljanskega, vsled katerega se je slovenščina vpeljala v ljubljanske ljudske šole kot učni jezik, z ukazom c. k. deželnega šolskega sveta ustavil?

2. Ali je res, da se bode slovenščina kot učni jezik iz omenjenih šol izpodrinila in bode na nje mesto stopila nemščina?

3. Kako more slavna c. k. vlada z ozirom na določbe temeljnih državnih zakonov to opravičiti?

Štejem si v čast, da na ta vprašanja odgovorim tako-le:

Najprvo moram omeniti, da sklepa mestnega zastopa ljubljanskega, vsled katerega bi se bila vpeljala v mestne ljudske šole slovenščina kot učni jezik, deželni šolski svèt ni ustavil, in tudi ga ustaviti ni mogel, kajti po §. 6. državnega zakona z dné 14. maja 1869., št. 62, o učnem jeziku in o podučevanji v drugem deželnem jeziku ne določuje mestni zastop, ampak — držeč se pri tem mej, ustanovljenih v zakonih — deželno šolsko oblastvo samo, katerega sklepi in ukazi so tedaj v tej zadevi merodajni.

Naj to stvar nekoliko bolje pojasnim.

Gledé podučevanja v jezikih na javnih ljudskih šolah je c. k. deželni šolski svèt kranjski z razpisom z dné 8. oktobra 1870., št. 316, z ozirom na zadnji stavek §. 51. državnega zakona o ljudskih šolah, v izvršitev učnega reda z dne 20. avgusta 1870., št. 7648, naznanil vsem c. k. okrajnim glavarjem in županu mesta ljubljanskega, da je v ljudski šoli na Kranjskem, razven v šolah na Kočevskem in na Fužinah na Gorenjskem, jezik slovenski učni jezik. Ako bi se v kaki šoli zraven tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, ravnati se je po pravilu, da se s podukom v nemščini začne še le po tem, kedar začnejo učenci uže dobro brati in pisati v materinem jeziku. Namen podučevanja v nemškem jeziku je razna, po tem kakor je, ali pripravljati mladino za srednje šole ali pa učiti se tega jezika za dejansko potrebo. Prvo se doseže s tem, da se nemščina uči v četverorazrednih šolah kot zapovedan ali obligaten predmet, drugo pa s tem, da se uči, v kolikor nanese potreba ali to želé šolske občine, kot nezapovedan predmet (čl. 7. tega razpisa).

Ta naredba, po kateri se je tudi nemškemu jeziku po potrebi odkazalo mesto v slovenskih ljudskih šolah, opira se na sklep deželnega šolskega sveta z dne 8. oktobra 1870., pri katerem so sodelovali gospodje dr. Bleiweis kot ud deželnega odbora, deželni šolski nadzornik dr. Jarc in stolni prošt dr. Pogačar. To so možaki, katere po pravici spoštuje vsak Slovenec.

Omenjeno naredbo je c. k. deželni šolski svèt pozneje na podlagi nasveta občinskega zastopa ljubljan-

skega gledé ljudskih šol v Ljubljani deloma izpremenil, namreč s tem, da je dné 29. oktobra 1878. pod št. 2067 ukazal, da mora biti na teh šolah nemški jezik zraven slovenskega učni jezik, in sicer tako, da se vpelje kot tak uže v drugem razredu teh šol pri poduku v računstvu, v tretjem razredu pretežno pri poduku ne samo v računstvu, ampak tudi v nemščini kot učnem predmetu, in v gorenjih razredih, namreč v četrtem in petem, za vse predmete, razun poduka v verstvu in v slovenščini.

Ta naredba ima to nepriliko, da ne dobivajo vsled nje nemški otroci v prvem razredu (razven v drugem poluletji po namenu učnega načrta, prijavljenega z ukazom 19. marcija, št. 119, v nemščini kot učnem predmetu) nikakega poduka, v drugem razredu pa poduk samo v enem predmetu in v tretjem samo v dveh predmetih v svojem materinem jeziku; slovenski otroci pa v četrtem in petem razredu poduk samo v omenjenih dveh predmetih v slovenskem jeziku. Tako urejen utrakvizem prizadeva tudi nemškim in slovenskim otrokom, ki ne znajo dovolj druzega deželnega jezika, pri učenji res veliko težavnosti in zaprek. A učitelji na teh šolah, ki imajo v svoji oblasti oba jezika, prizadevali so si, da so premagali, v kolikor je bilo mogoče, te zapreke s tem, da so pri podučevanji občevali z mladino po potrebi zdaj v enem, zdaj v drugem jeziku, tako da njih poduk, kakor sem imel sam priliko se prepričati, ni bil brez vspeha, čeravno se ne more tajiti, da se niso otroci po tem učnem načrtu, ne gledé na druge učne predmete, niti slovenskega, niti nemškega jezika popolnem naučevali.

Pa naj bo to, kakor hoče, v tej zadevi niso deželnemu šolskemu svetu dohajale nikake pritožbe, dokler ni mestni zastop v svoji seji 31. avgusta 1882. sklenil, naprositi deželni šolski svèt, naj blagovoli ukazati:

1. V vseh razredih mestnih šol ljubljanskih za dečke in deklice bodi slovenski jezik učni jezik za vse predmete;

2. nemški jezik naj se na podlagi slovenskega materinega jezika začenja — s slovenskim učnim jezikom — podučevati v tretjem razredu.

O tem sklepu, ki je došel deželnemu šolskemu svetu dne 27. januarija 1883., izdalo je deželno šolsko oblastvo, potem ko je o njem še prej zaslišalo c. kr. mestni šolski svèt, dné 9. junija 1883. na podlagi svojega sklepa z dné 4. istega meseca pod št. 447 razpis, s katerim je dovolilo, da se po nasvetu mestnega zastopa na javnih šolah mesta ljubljanskega, začenši od šolskega leta 1883/84, vpelje slovenski jezik kot učni jezik za vse predmete, a ukazalo zajedno, da je začetkom istega šolskega leta, ako se dovelj otrok nemškega materinega jezika oglasi za sprejem v ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom, skrbeti za to, da se koj ali ustanovi posebna taka ljudska šola, ali pa da se ustanovijo paralelni razredi z nemškim učnim jezikom na uže obstoječih javnih ljudskih šolah ljubljanskih.

Beseda tega razpisa, ki se je naznanil mestnemu šolskemu svetu in tudi mestnemu magistratu ljubljanskemu, so razločne: ni bilo treba druzega, nego izpolniti jih, namreč razglasiti jih po mestu, povabiti stariše, ki želijo pošiljati svoje otroke v nemško šolo, naj se oglasé za časa in po številu teh otrok osnovati dotično deško in dekliško šolo, in vsega prepira bi bilo konec.

Naj tu še omenim, da je gospod minister za bogočastje in uk z razpisom 4. oktobra 1883., štev. 17.774, gori omenjeni sklep deželnega šolskega sveta, zadevajoč vpeljavo slovenskega kot učnega jezika v mestne šole, s tem pristavkom vzel na znanje, da pričakuje še poročila, je li mesto ljubljansko po izidu vpisovanja šolskih otrok uže ustanovllo za leto 1883/84. šolo z nemškim učnim jezikom.

Toda dné 25. oktobra 1883., torej dolgo po pričetku šolskega leta, došel je deželnemu šolskemu svetu dopis mestnega magistrata ljubljanskega z dne 17. oktobra l. 1883., štev. 13.490, s katerim je sicer naznanil, da je mestni zastop v svoji seji 28. avgusta 1883. l. izrekel c. k. deželnemu šolskemu svetu zahvalo za ugodno rešitev prevažnega vprašanja, zadevajočega vpeljavo slovenskega učnega jezika po vseh mestnih javnih ljudskih šolah, pričenši od začetka šolskega leta 1883/84; a mestni magistrat še omenil ni, ali se je med tem po besedah dotičnega razpisa deželnega šolskega sveta z dné 9. junija 1883., štev. 477, uže kaj storilo za ustanovitev nemških ljudskih šol za mladino nemške narodnosti, ampak je le dalje naznanil, da je mestni zastop v isti seji izrekel, da nikdar ne more pritrditi drugemu delu tega razpisa, vsled katerega bi se moral pričenjati poduk v nemščini kot učnem predmetu, kakor dosedaj, tako tudi vprihodnje uže v drugem poluletji prvega razreda, kajti po mnenji mestnega zastopa ni mogoče, da znajo učenci uže v prvem šolskem letu dobro brati in pisati v materinem jeziku, pod katerim pogojem samo bi se smel v zmislu čl. 7. razpisa deželnega šolskega sveta z dné 8. oktobra 1870. leta pričenjati poduk tudi v nemškem jeziku kot učnem predmetu, marveč da je to mogoče še le v tretjem razredu. Pristavil je mestni magistrat po sklepu mestnega zastopa prošnjo, naj blagovoli c. kr. deželni šolski svèt vzeti to zadnjo zadevo še enkrat v pretres in jo ugodno rešiti.

Vsled te prošnje je c. k. deželni šolski svèt v seji 25. novembra 1883. leta sklenil, naj se izroči ta stvar v posvetovanje posebnemu odseku, sestavljenemu iz 4 svojih udov in še iz drugih 3 strokovnjakov, kateri odsek naj bi tudi prevdarjal, ali bi ne bilo morda umestno, da bi se to, kar bi se sklenilo gledé poduka v nemškem jeziku za Ljubljano, razširilo tudi na vse druge večrazredne šole v deželi s slovenskim učnim jezikom, v katerih se podučuje nemški jezik kot obligaten učen predmet.

Na podlagi nasvetov tega odseka sklenil je potem c. k. deželni šolski svèt v seji 10. januarija 1884. gledé ljudskih šol ljubljanskih:

1. Da je na teh šolah s podučevanjem v nemškem jeziku kot obligatnem učnem predmetu začenjati, kakor želi mestni zastop, še le v 3. šolskem razredu;

2. da zadobi ta naredba za 1. razred koj svojo moč, za druge razrede pa zaporedoma, da bi se namreč uže pričeti poduk v nemškem jeziku ne pretrgal;

3. da mora mestni zastop skrbeti za podučevanje nemških otrok v njih materinem jeziku po dokazani potrebi.

Ti sklepi so se vsled povelja naznanili s poročilom 10. februarija 1884. l. gospodu ministru za uk in bogočastje.

V istem času, namreč dné 12. februarija t. l. došla je c. kr. deželnemu šolskemu svetu peticija 114 ljubljanskih meščanov, s katero prosijo, naj se ukaže mestni občini, da ustanovi začetkom prihodnjega šolskega leta v Ljubljani ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom.

(Konec prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Nos.

Ruski spisal N. V. Gogolj, preložil L. Gorenjec, Podgoričan.

(Dalje.)

Ko je Kovalev uže hotel ukazati, da se odpelje v redarski urad, prišlo mu je na misel, da bi ta slepar in ničemnik, ki je uže o prvi priliki vêl se tako nevestno, zopet utegnil umekniti se in kakor koli izgubiti iz mesta, — a potlej bi vse iskanje bilo nevspešno, ali pa bi raztegnilo se, česar Bog varuj, na mesec dni. Naposled, kar je podoba kazala, umelo ga je le nebo. Sklenil je, da se odpelje naravnost k novinarskemu odpravništvu, zato da še o pravem časi spiše oznanilo in natančno popiše svojega nosa vse lastnosti, po katerih bi vsakdo, kedor bi sestal se z njim, takoj lehko primeril ga njemu, ali vsaj zvedel, kje biva. Po tem odloku je izvoščeku ukazal, naj odpelje ga k časnikarskemu odpravništvu, a vès pot ni prenehal s pestjo suvati ga v hrbet in priganjati: „Vôzi, podlec! Urno, slepar!“

„Uh, barin (gospod)!“ — oglasil se je izvošček, odmajeval je z glavo in z vajeti natezal konje, ki so dlako imeli daljšo, nego jo ima kak navaden belec. Voz je naposled ustavil se, a Kovalev je huknil in odhitel v malo sprejemno sobo, kjer je siv uradnik v starem fraku, imel je naočnike, sedel za mizo, med zobmi držal pero in prešteval oddane medne novce.

„Kedo tukaje sprejemlje novec?“ — vprašal je Kovalev o kriku. „A, zdravstvujte!“

„Moja čestitost“ — odgovoril je sivi uradnik, na minoto pogledal k višku, a zopet zameknil pogled v razsuto število novcev.

„Jaz bi rad, da bi nekaj pripisali...“

„Osvobajajte, potrpite malo“ — opomnil je uradnik; stavil je z eno roko številke na papir, s prsti leve roke pa je naočnike pomikal nad račun. Lakaj, ki je z obšivom in drugo vnanjostjo kazal, da biva v aristokratskem domu, stal je blizu mize, držal je pismice v rokah in jel kazati svojo tožbo: „Verujte, sudar (gospod), da kuja (kuzla) ni vredna osem grošev, to je, jaz bi za njo ne dal osem grošev;*) a grofinja hoče, uh, za Boga, milega, hoče — a dejte, kdo bi jo pogovoril, sto rubljev za njo! Da je treba poštene besede, samo dejte, kakor jaz sedaj govorim z vami, to so ljudske zabave, ki so popolnoma nevestne: uže dolgo časa lovec redí to prepeličarico ali tega pudlja; ne mara petih stotih za-njo, tisočino daj, ali samo zato, da bi kuja bila znamenitejša.“

Čestiti reditelj je to poslušal resnega obraza in takoj je zameknil se v račun, koliko je črk v donesenem oznanilu. Ob straném je stalo mnogo staruh, kupčijskih pomočnikov in vratarjev z listki. V nekem lističi je bila opomnja, da iz službe izpuščajo kočijača trezvega života; nekega drugega lističa predmet je bil malotrajna kalesa, pripeljana 1814. leta iz Pariza; v nekovem listku so odpuščali devetnajstletno služnico, ki je s perilom pečala se, pa znala je tudi druga dela; v nekem pismu je bila beseda o krepkih drožkah; zopet v drugem o mladih, iskrih konjih s sivimi lisami med belo dlako, da je sedemnajst let tega, kar so porodili se; zopet o novih prejetjih repnega in retkvinega semena; o plačilih z vsemi stroški vred; o dveh konjskih stajah in o prostoru, kjer je mogoče ustanoviti izborno brezovo ali jelovo sadišče; da tù in tù je vabilo, kjer lahko, kdor želí, kupi stare podplate; o oznanilu, da je prilika oglasiti se prekupstvu vsak dan od osme ure zjutraj do treh popoludne. Soba, kjer je vse to občinstvo mudilo se, — soba je bila mala, zrak v njej je bil nenavadno gost; kolegijski prisednik Kovalev pa ni mogel uživati takove smeraje, zato je zatisnil usta z robcem, nos pa, Bog zna, kodi je blodil.

„Milostivi gospod, dovoljujte, nečesa bi Vas poprosil... moja sila je velika...“ — povedal je naposled nestrpno Kovalev.

„Takój! — Dva rublja in tri kopejke! — Ta trenotek! — Rubelj — šestdeset in štiri kopejke!“ — narekal je sivi gospod in staruham in služabnikom napise metal v obraze. „Ali vam je po godu?“ — povprašal je naposled, ko je obrnil se v Kovaleva.

„Prosim...“ — opomnil je Kovalev — pripetila se je neka ničemnost ali prigodilo se je prav za prav neko sleparstvo — jaz doslé ne morem nikakor najti... Prosim samo, da bi pripisali, da je ta, ki je mene osramotil, sam tak in tak podlec, da bi temu sleparju dali vredno nagrado.“

„Račite, povedite, kako se piše Vaša rodbina?“

„Ne, kakova rodbina? — To ni mogoče meni. Jaz imam mnogo znancev?!: Čehtireva, državna svétnica, Pelagija Grigorevna Potočina, štabnega častnika soproga... Takoj pripoznavam, Bog varuj! kar zapišite: kolegijski prisednik, ali še razločnejše: proslavljen z majorsko častjo.“

„Ali je pred ubegom bil to Vaš sluga?“

„Da, sluga! to bi še ne bilo tako hudo ničemništvo! Pobegnil je in ostavil me... nos...!“

„Hm! kako čudovita rodbina je to! I na veče priporočilo ta G.. Ali je Nosov okradel Vas?“

„Nos, to je... Vi ne umejete! Nos, prav moj nos je izginil, ni znano, kam. Hudoba je pošalila se z menoj!“

„Kako je zgubil se? — jaz ne morem pošteno umeti tega!“

„Jaz Vam ne morem dopovedati, kako; nu, kar znam, pred malim časom se je vozil po mesti in pravi, da je državni svetnik. Prosim Vas, da bi ojavili, kdor bi ga ulovil, da bi ga pred-me pripeljal nemudoma, na moč naglo Pomislite sami, kako je meni brezi tako važnega telesnega uda. To ni tako, kakor je, če človeku manjka na nogi mazinca, ki je tičal v čevlji in živa duša ne zna, da ni več ga. Jaz se ob četrtkih mudim v družbi državne svétnice Čehtirove; Podtočine Pelagije Grigorovne, ki je bila štabnega častnega soproga, in nje jako krasne hčere; — to so posebno zanimljive znanke; le pomislite sami, kako mi je.“

„Ne morem se takovega pokazati nobeni.“

(Dalje prihodnjič.)

*) Dve kopejki.

Naši dopisi.

Od Sv. Vida nad Cerknico 17. okt. (*Letina in sadjereja.*) Letos se more tukaj po hribskih vaséh skoraj slaba letina imenovati; žita se je malo pridelalo in še to slabega zrnja. Dobro vendar, da so po nekaterih drugih krajih boljši pridelki bili, da se bo vsaj zamoglo po ceni žito kupovati, sicer se ve da bi mogli le kaj prodati, ker uže drugi razni stroški dohodke presežejo. Sena se je tudi le srednje dobilo; ki se je pa kolikor toliko z otavo in slamo nadomestilo. Za krompir je tudi le bolj slaba letina, ker mu je bila najboljša dôba za rast presuha in enkrat pa prevlažna. Fižola se pa uže 5 let skoraj ni nič pridelalo; da ga uže ne velja več saditi. Za skuho (zelje, repo, korenje in grah) je srednja letina, ravno tako nič boljša za sadje. Sadjereja se je tam pa tam precej povzdignila; a po mnogih krajih je še

vendar zeló v zanemarjenem stanu. Ako se k temu nagovarjajo, pravijo; dobro bi bilo, a ni časa. Tako sadje bi bilo le za oskrbovati, ko bi druzega dela ne bilo. S takimi in enakimi odgovori se pač malo sadjereja ceni. Za nabiranje pešek se vendar malo ali celó nič časa ne potrati, ker jih kaj lahko otroci nabirajo. Posebno bi se morali šolski otroci od septembra skoraj do božiča vsak dan k temu opominjevati, in naj bi se jim šolske reči ali kaki sold za-nje dajale, ker prav zastonj jih tudi ne marajo nabirati, in če se vsak dan ne opominjujejo. Jaz sem jih na ta način uže do sedaj 4 litre nabral, ker se je, kakor sem uže omenil, le srednje sadja letos dobilo. Peške naj se zdaj vsejejo v vrste, dokler še ni snega in zemlja zmrzla.

Iz Ljubljane. (*Iz zadnjih 3 sej deželnega zbora kranjskega*), katere so bili zadnje tri dni minulega tedna, namreč dne 16., 17. in 18. t. m., omeniti nam je danes najvažnejših dogodeb. Med temi je:

a) prememba šolske postave o vplačevanji k stroškom normalno-šolskega zaklada tako, da se bodo vprihodnje tudi ljudske šole ljubljanskega mesta vzdržavale na stroške normalno-šolskega zaklada; nasproti pa bode tudi ljubljansko mesto z vso drugo deželo skupaj pokrivalo z enakoličnimi prikladami primanjkavo tega zaklada. Po tej postavi bo tedaj tudi južna železnica pri svojih davkih plačevala tolike šolske priklade, kakor vsa druga dežela. — Ker se je poleg tega sklenil poseben deželski davek 3 gold. od porabljenega hektolitra žganja in se od tega davka pričakuje dohodkov nad 30.000 gl., znižale se bodo vse deželske priklade memo lanskega leta za 4 odstotke.

b) Pri zgradbi novega muzealnega poslopja kazalo se je uže zdaj prekoračenje prvotnega proračuna 200.000 gl. za 36.000 gld., akoravno se je pri oddajanji stavbenih del prihranilo 23.000 gold. — Po predlogu finančnega odseka, katere je v zbornici zagovarjal dr. Poklukar, ustaviti se imajo kolikor moč takoj vse one nova dela, katera so vzrok prekoračenju prvega proračuna, in le za slučaj, ako bi hranilnica ali drug dobrotnik prevzel na-se večidel pokritja vsled prekoračenja narastlih večih stroškov, dovoljuje se še večji kredit do 10.000 gold.

c) Nadalje sprejel se je v 12. in 13. zborovi seji spremenjen načrt gosp. Svetčeve postave o sodelovanji deželnega zastopa pri porabljevanji reservnega zaklada ljubljanske hranilnice, po katerem bi imel zdaj deželni odbor, čegar zastopnik se ima vabiti k hranilničnim občnim zborom, pravico ugovora, in ako bi se mu zdelo, da se oni zaklad prav ne obrača, pravico prítožiti se zoper take sklepe pri deželni vladi, oziroma zoper njene naredbe pri ministerstvu.

d) Pri ustnem poročilu o zopetni vpeljavi slovenščine pri vseh deželnih uradih pokazal se je poslanec Deschmann zopet starega nasprotnika narodne enakopravnosti, sanjalo se mu je tudi nekaj o nekem sklepanji deželnega odbora, pa po zeló ojstri razpravi, katere so se vdeležili razun poročevalca dr. Poklukarja gg. dr. vitez Bleiweis, Murnik in deloma bar. Apfaltrern, dokazalo se je, kako zeló se je motil posl. Deschmann, pa tudi kako krivo se je izvršil v deželnem odboru celó sklep Deschmannove stranke o tej zadevi. Pri tej priložnosti pa je poročevalec dr. Poklukar tudi odločno in vspešno zavrnil neko ponavljanje vedeževanje barona Apfaltrerna, da je gledé deželnega gospodarstva: „nekaj v zraku in da pride do poloma“, „da on vé veliko reči, da jih pa noče povedati, ker bi se s tem oškodovale deželne koristi“ itd. — Vspeh tega, da je dr. Poklukar tako splošno očitanje brez navajanja najmanjšega dokaza ojstro zavrnil, in da je potem tudi klub narodnih poslancev zahteval pri baronu Apfaltrernu pojasnil, bil je ta, da je mogočni baron stvarno vse svoje očitanje preklical v zadnji seji.

e) Vprašanje zarad lastne režije na Studencu se je tudi rešilo po vsem prav gledé na še ne dognano zrelost tega važnega vprašanja v smislu večine dotičnega odseka, tako, da se povsem varuje korist dežele.

Gledé razprave tega vprašanja ne moremo prikriti obžalovanja, da je razprava tako strogo gospodarskega vprašanja deloma postala osebna, gotovo le na škodo stvari sami.

Po tej točki tekle so razprave še le po vsem mirno, in naglašati imamo izmed predmetov daljne razprave dva jako važna, in to prvega, ki zadeva predloge upravnega odseka (poročevalec g. dr. Samec), v katerih se navaja pet pomočkov zoper cigane, — drugič pa zopet poročilo upravnega odseka (poročevalec dr. Poklukar), vsled katerega je zbor sklenil važne premembe naročiti deželnemu odboru pri močvirski postavi, zadevajoče povekšanje neposrednjega vpliva deželnega odbora v močvirskem odboru, dalje sprejem popravkov gledé močvirskega ozemlja, premembo volilnih skupin, olajšave zborovanja in vpeljavo močvirskih pododborov.

Konečno zanvalil se je deželni glavar gosp. deželnemu predsedniku, ta deželnim poslancem, g. Svetec pa g. deželnemu glavarju za podporo in sodelovanje in z „živio-klici“ na cesarja bil je v soboto popoludne krog 2. ure za letos sklenjen zbor, ki se sme zadovoljno oziati na dolgo vrsto velevažnih naredeb na blagor naše dežele.

— (*„Velika Pratika za leto 1885“*), katera je prišla na svitlo v Blaznikovi tiskarni pred nekaj tedni, prinaša razun koledarskega dela in lepo vrsto zastavic tudi mnogo podučnega in 5 lepih podob, namreč: podobi prerano umrlega kanonika dr. Gogole, uže imenovanega knezoškofa ljubljanskega, in pa pokojnega Blaža Potočnika, župnika v Šentvidu nad Ljubljano; nadalje podobe nove državne zbornice od zunaj, in zbornična dvorana od znotraj, in konečno dvorna palača na Dunaji, obris, po katerem se je prezidavanje pričelo predzadnjo jesen. „Pratika“ prinaša na dalje lepo vrsto gospodarskih skušenj in „pogovor pod lipo“, tako, da se našemu slovenskemu ljudstvu za male krajcarje prodaja v resnici prav mnogo zanimivega in podučnega.

— (*Klub deželnih narodnih poslancev*) izvolil je pred svojim razhodom, kakor minulo leto, tudi letos svoj izvršilni odbor, ki ima v njegovem imenu poslovati do prihodnjega zasedanja. V ta odbor izvoljeni so gg. poslanci: dr. vitez Bleiweis, Grasselli, Klun, Murnik, dr. Poklukar, Svetec, Šuklje, dr. Vošnjak in Robič.

— (*† Gospod oče Andrej Kržič*), redovnik sv. Frančiška v Ljubljani, umrl je minulo soboto dopoludne po dolgem bolehanji. Naj v miru počiva!

— (*† Naš rojak Franc Židan*), telegrafijski tajnik v Črnovicah, umrl je tam 15. sentembra in spominjaje se svoje domovine je zapustil ubogim svoje rojstne vasi Selo pri Ljubljani, in pa ubogim ljubljanskim 1000 gl.

— (*Presvitli cesar*) podarili so za zgradbo nove cerkve v Sori pri Medvodah iz svoje privatne blagajnice podporo 400 gold.

— Ob priliki prodaje bikov in junic čistega muricodolskega plemena 18. t. m. potom javne dražbe so kupili bike sledeči gospodarji: Jernej Jernejčič iz Laz, Alojzij Lavrenčič iz Postojne, Anton Pirnat iz Borovnice, Jurij Polanjšek iz Belepeči, Janez Korčar iz Hotederšice in Andrej Renškar iz Brezovce. Junice so kupili: Štef. Habe iz Goč, Franc Oven iz Podsmereka, Jože Gorše iz Podturna in Bernard Kovačič iz Sodrašice.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesar biva še v Budapeštu, kjer se v malo dneh prične zborovanje skupnih delegacij. — Cesarjevič Rudolf podal se je za par dni na Nemško ter se vdeležil tam jesenskih lovov v družbi princa Viljema; vrnil pa se je uže ta v ponedeljek zopet nazaj na Dunaj. Tudi niže-avstrijski zbor bil je sklenjen minulo soboto, potem ko je sklenil premembo volilnega reda tako, da imajo volilno pravico tudi petakarji in da se število deželnih poslancev pomnoži za 3. — Rektor Čoke zahvalil se je dijakom, ki so imeli pri vseučilišni slavnosti skrbeti za red. — Cesar odobril je na priporočilo cesarjeviča predlog vojnega ministra, da se vojaški kapelniki uvrstijo med vojaške uradnike IX. vrste.

Česka. — Deželni zbor zavrgel je predlog Herbstov zarad administrativne razdelitve češke dežele po narodnostih z nad $^2/_3$ večino. Soboto pa je predlagal grof H. Clam, da naj se prav v ta namen, da se tisučletna zveza med Čehi in Nemci na Češkem sklene še ožje, sklene postava, po kateri se oba deželna jezika vpeljeta v vse srednje šole kot obligatna predmeta. Grof Clam utemeljaval je svoj predlog, ki je bil potem izročen šolskemu odseku, v dolgem, zeló pomirljivem in domoljubnem govoru. — S tem predlogom dala je češkega zbora večina najboljši odgovor na vprašanje, katera stranka dela za slogo in moč države in katera jo ruši.

Gornje-avstrijski deželni zbor obravnaval je minuli ponedeljek predlog kanonika Lehnerja o premembi deželne postave zarad šolskega nadzorstva. Liberalci so temu predlogu nasprotovali, ker se ima po njem tudi zastopnikom katoliške cerkve priznati pravica sonadzorovanja; za predlog govoril je tudi škof Rudiger in konečno je bil sprejet z malo spremembo predlog konservativne večine.

Iz Trsta. — Na laški barki „Silenzis“, katera je prispela s Kjožje (Chioggia) in je brodila v Zader, — umrla je oseba za boleznijo po vsem koleri podobno. Ko je barka potem dospela v Trst, mrliča pokopavši daleč stran v valove morja, dejali so je pod posebno nadzorstvo zdravniških oblastnij in zaukazale so se proti njej vse stroge naredbe, da se ne zanese bolezen. Osobje na imenovani barki je vse zdravo, oblačila umrlega so sežgali in vse drugo blago prekadili.

Hrvatska. — Minuli petek predložila je tudi stranka Starčevičeva svoj adresni načrt, v katerem baje med drugim toži, da se je Kranjska, Štajarska in Koroška po krivici odtrgala od trojedne kraljevine. Načrt mora pa obsegati še vse drugače reči, soditi po sprejemu, katerega je dobil v zborovi seji minulega ponedeljka. Predsednik sam je namreč začetkom seje izrekel v slovesni izjavi, da se sicer po opravilnem redu nobeni stranki ne more zabraniti, da predlaga svoj adresni načrt. Adresa pa, katero je predložil Hinković in drugovi, nima samo posameznih izrazov, temveč cele stavke, kateri bi dali povod, dvomiti nad udanostjo tega zbora in ljudstva proti posvečeni osobi vladarjevi in dinastiji, in pa celó se mogli smatrati za odpoved zvestobe in udanosti tega deželnega zbora in pa ljudstva teh kraljestev nasproti posvečeni osebi vladarjevi in dinastiji, in to onega ljudstva, čegar zvestoba je bila in bode ostala pri vseh okoliščinah nepremakljiva. Kot odgovor na ono adreso zakliče predsednik v imenu deželnega zbora in ljudstva, katero ta zastopa z živahnimi živio-klici na ljubljenega vladarja Franca Jožefa. — Tej izjavi sledili so živahni, dolgotrajoči živio-klici.

Ko je pa potem hotel po privoljenji predsednikovem adreso večine zagovarjati poslanec Miškatović, pričela je stranka Starčevičeva tak hrup in ga nadaljevala tudi — po pretrgani in zopet pričeti seji, moral je predsednik sejo skleniti in drugo napovedati na včerajšnji dan. Pa tudi včeraj so Starčevičanci nadaljevali hrup in motenje zborovanja, tako da večini ni preostajalo druzega, kakor predlagati, da se izključijo od sej vsi oni poslanci, ki so motili zborovanje. — Živo moramo obžalovati take dogodbe pri naših sosedih, ker s tem le služijo svojim nasprotnikom — v veliko škodo dragih nam Hrvatov in avstrijskih Slovanov sploh.

Ogerska. — V nedeljo opoludne vložil se je v navzočnosti cesarja, več nadvojvodov in vseh dostojanstvenikov sklepni kamen bolnice Elizabetinske, katere zgradbo je dovršilo tamošnjo društvo rudečega križa. Z Dunaja bil je navzoč grof Falkenhayn, pa tudi nemška cesarica, katera je pripomogla k zgradbi, poslala je po svojem zastopniku lastnoročno pisanje polno priznanja za društvo rudečega križa, poslala pa je tudi veliko sliko sv. Elizabete kraljice, katera se je obesila na primernem prostoru. — V zbornici nadaljuje se adresna debata in prav zanimive so izjave pri tej priliki — izrečene po ministerskem predsedniku gledé sestanka treh cesarjev in njegovega političnega pomena. V svojem govoru naglašal je zagovarjaje adresni načrt zborove večine, da mora vsakega domoljuba le veseliti, da se je tudi Ruska pridružila nemško-avstrijski zvezi, kateri je namen, na podlagi sedanjih pravic skrbeti za vzdržavanje evropejskega miru.

Nemška. — Smrt vojvoda brunsviškega, ki je minulo soboto zjutraj v visoki starosti sklenil svoje življenje, pouzročilo je pozornost vse Evrope. — Umrl je namreč brez otrok, najbližji njegov sorodnik je vojvoda Kumberlandski. — Po vsem, kar je do sedaj soditi, se naša vlada ne bode vtikala v to pravdo in tako tudi ni dvomiti, da bode Pruska ostala konečni gospodar osirotelega vojvodstva.

Francoska. — Za Tonkinsko vojsko je treba večjih vojnih moči in francoska vlada jih ne bode mogla odreči, le vojni minister brani se na podlagi veljavne ustave, v ta namen privoliti po moči iz domače francoske vojske. Vsled tega nastala je nekolika razprtija v francoskem ministerstvu in mogoče je, da se izroči vojno ministerstvo drugi manj lastnovoljni osebi.

Laška. — Kolere zopet pojenjava, preteklo nedeljo umrlo je za njo po vsem Laškem 71 oseb. — Prihodnji konzistorij določen je za 10. dan novembra.

Ruska. Iz Moske. — V Solodovnikovem prehodu je pogorelo zadnjo nedeljo 364 prodajalnic in nemško gledališče. Škoda se ceni na 10 milijonov rubljev.

Žitna cena

v Ljubljani 18. oktobra 1884.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 50 kr. — banaške 8 gold. 4 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 43 kr. — rži 5 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 55 kr. — prosa 5 gold. 18 kr. — ajde 4 gold. 71 kr. — ovsa 2 gold. 76 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.